

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ

УДК 025.43:008-047.86(477)

Цитування:

Збанацька О. М. Трансформація бібліотечної освіти в Україні: сучасний погляд. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 124–132.

Zbanatska O. (2023). Transformation of Library Education in Ukraine: Modern View. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 124–132 [in Ukrainian].

Збанацька Оксана Миколаївна,
докторка наук з соціальних комунікацій,
доцентка, професорка кафедри журналістики
та міжнародних відносин
Київського університету культури,
головна бібліотекарка
відділу лінгвістичного забезпечення
інформаційно-пошукових систем
Національної бібліотеки України
імені Ярослава Мудрого
<https://orcid.org/0000-0003-0413-7576>
ZbanatskaO@i.ua

**ТРАНСФОРМАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД**

Мета статті – представити сучасний погляд на трансформацію бібліотечної освіти в Україні через призму освітніх програм спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», розміщених на сайті Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA». **Методологія дослідження** базується на застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, зокрема системного підходу, аналізу, синтезу, узагальнення, логічного та кількісного методів, методу візуалізації результатів дослідження. Також використано порівняльний та аналітичний моніторинг Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA», що дозволило виявити освітні програми спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». **Наукова новизна** статті полягає в розширенні уявлень про сучасний стан бібліотечної освіти в Україні, її трансформацію під впливом цифрових технологій, гармонізацію з Міжнародною стандартною класифікацією освіти. **Висновки.** Розглянуто деякі аспекти реалізації Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» та «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», що засвідчило прагнення України до світових освітніх трендів майбутнього. Проте, відбувається цей процес доволі повільно. Проаналізовано і узагальнено інформацію щодо освітніх програм спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», розміщених на сайті Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA». Тільки окремі ЗВО розробляють освітні програми, спрямовані на отримання сучасних професій. Вміст освітніх програм має чітко відображати нагальні потреби бібліотек України. Крім того, трансформація бібліотечної освіти відбувається в умовах цифровізації інформаційної діяльності й має відповідати реальним змінам в бібліотечно-інформаційному комплексі. Створення Міжвідомчої робочої групи з питань реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» допоможе гармонізувати його з із Міжнародною стандартною класифікацією занять ISCO-08. Потребує перегляду національний класифікатор ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності», адже у ньому відсутні назви сучасних видів економічної діяльності.

Ключові слова: бібліотечна освіта, бібліотечна спеціальність, бібліотечна справа, освітні програми, сайт «Вступ.ОСВІТА.UA».

Zbanatska Oksana,

Doctor of Sciences in Social Communications,
Associate Professor, Professor at the Department
of Journalism and International Relations,
Kyiv University of Culture, Chief Librarian,
Department of Linguistic Support of Information Search Systems,
Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine

TRANSFORMATION OF LIBRARY EDUCATION IN UKRAINE: MODERN VIEW

The purpose of the article is to present a modern view of the transformation of library education in Ukraine through the prism of educational programmes of major 029 "Information, library and archival affairs" posted on the website of the Information System "Vstup.OSVITA.UA". The research methodology is based on the application of general scientific and special methods of cognition, in particular the system approach, analysis, synthesis, generalisation, logical and quantitative methods, and the method of visualisation of research results. Comparative and analytical monitoring of the "Vstup.OSVITA.UA" Information System was also used, which made it possible to identify educational programs of specialty 029 "Information, library, and archival affairs". The scientific novelty of the article lies in expanding ideas about the current state of library education in Ukraine, its transformation under the influence of digital technologies, and harmonisation with the International Standard Classification of Education. Conclusions. Some aspects of the implementation of the Library Development Strategy for the period up to 2025 "Qualitative changes in libraries to ensure the sustainable development of Ukraine" and the "Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032" were considered, which proved Ukraine's aspiration to global educational trends of the future. However, this process is quite slow. The information on the educational programmes of specialty 029 "Information, library and archival affairs" posted on the website of the Information System "Vstup.OSVITA.UA" was analysed and summarised. In addition, the transformation of library education takes place in the conditions of digitalisation of information activities and must correspond to real changes in the library and information complex. The creation of the Interagency Working Group on Reforming the National Classifier of Ukraine DK 003:2010 "Profession Classifier" will help to harmonise it with the International Standard Classification of Occupations ISCO-08. The national classifier DK 009:2010 "Classification of types of economic activity" needs revision, because it lacks the names of modern types of economic activity.

Keywords: library education, library specialty, librarianship, educational programmes, website "Vstup.OSVITA.UA".

Актуальність теми дослідження. Трансформаційні процеси у вищій освіті України активно відбуваються протягом останнього десятиліття. Спочатку вони були пов'язані з пандемією коронавірусу COVID-19, з 24 лютого 2022 р. – останньою російсько-українською війною. У зв'язку з цим, заклади вищої освіти (далі ЗВО) вимушено перейшли на дистанційну форму навчання. Загальні трансформаційні процеси у вищій освіті та цифровізація усіх сфер життя, також вплинули на трансформацію вищої освіти і освітніх програм, зокрема спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Аналіз досліджень і публікацій. У Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» (далі – «Стратегія розвитку бібліотечної справи...»), схваленої розпорядженням КМУ від 23.04.2016 № 219-р, до стратегічних напрямків розвитку бібліотек віднесено «Забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-

інформаційної освіти та підвищення кваліфікації» [8]. Реалізація цього напрямку передбачає «актуалізацію системи знань, вмінь і навичок працівників бібліотек і трансформацію системи їх безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів» [8]. Серед заходів, що потрібно вжити – «розробити та впровадити збалансовану структуру підготовки фахівців з вищою освітою для роботи у бібліотеках з урахуванням потреб особи, інтересів держави, територіальних громад і працедавців». Серед очікуваних результатів – «вищі навчальні заклади застосовують освітні стандарти і освітньо-професійні програми, що пройшли незалежну експертну оцінку, підготовка фахівців здійснюється за міжнародними стандартами, дипломи визнаються іншими державами» [8].

Інформування широкої громадськості про всі діючі заклади вищої освіти України, а також спеціальності та освітні програми для здобуття ступеня молодшого спеціаліста, бакалавра та магістра відбувається на сайті Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA» [4].

Мета дослідження – представити сучасний погляд на трансформацію бібліотечної освіти в Україні через призму освітніх програм спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», розміщених на сайті Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA».

Виклад основного матеріалу. На виконання «Стратегії розвитку бібліотечної справи...» було розроблено план заходів із зазначенням назви заходу, проекту документа, питання, терміну виконання і виконавця. Зокрема, передбачалося:

1. Розробити стандарти вищої освіти на ступінь бакалавра, магістра, доктора філософії зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

2. Розробити пропозиції щодо оновлення розділів Державного класифікатора професій ДК 003:2010, Національного класифікатора видів економічної діяльності ДК 009:2010, які регламентують професійні назви робіт в галузі бібліотечно-інформаційної та архівної діяльності і мають відповідати вимогам часу.

Сьогодні в Україні розроблено стандарти вищої освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Міністерством освіти і науки України 2018 р. затверджено стандарт вищої освіти з підготовки бакалаврів [1], 2019 р. – магістрів [2], 2021 р. – докторів філософії [3] (рис. 1).

<p>ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства освіти і науки України 12.12.2018 р. № 1378.</p> <p>СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ</p> <p>РІВЕНЬ ОСВІТИ ВИЩОЇ Перший (бакалаврський) рівень <small>(базисний рівень вищої освіти)</small></p> <p>СТУПІНЬ ОСВІТИ ВИЩОЇ БАКАЛАВР <small>(базисна ступінь вищої освіти)</small></p> <p>ГАЛУЗЬ ЗНАТЬ 02 Культура і мистецтво <small>(шифр та назва галузі знань)</small></p> <p>СПЕЦІАЛЬНОСТЬ 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа <small>(код та спеціалізаційна спеціальність)</small></p> <p><i>Видання офіційне</i></p> <p>МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ</p> <p>Київ 2018</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства освіти і науки України 24.05.2019 № 728</p> <p>СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ</p> <p>РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Другий (магістерський) рівень <small>(базисний рівень вищої освіти)</small></p> <p>СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТР <small>(базисна ступінь вищої освіти)</small></p> <p>ГАЛУЗЬ ЗНАТЬ 02 Культура і мистецтво <small>(шифр та назва галузі знань)</small></p> <p>СПЕЦІАЛЬНОСТЬ 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа <small>(код та спеціалізаційна спеціальність)</small></p> <p><i>Видання офіційне</i></p> <p>МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ</p> <p>Київ 2019</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО Наказом Міністерства освіти і науки України від 24.12.2021 р. № 1435</p> <p>СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ</p> <p>РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Третій (освітньо-науковий) рівень <small>(базисний рівень вищої освіти)</small></p> <p>СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ <small>(базисна ступінь вищої освіти)</small></p> <p>ГАЛУЗЬ ЗНАТЬ 02 Культура і мистецтво <small>(шифр та назва галузі знань)</small></p> <p>СПЕЦІАЛЬНОСТЬ 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа <small>(код та спеціалізаційна спеціальність)</small></p> <p><i>Видання офіційне</i></p> <p>МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ</p> <p>Київ 2021</p>
---	---	--

Рис. 1. Стандарти вищої освіти України

Важливими кроками до модернізації структури вищої освіти України стало затвердження 2015 р. нового переліку галузей знань і спеціальностей [6] (Табл. 1).

До кожної спеціальності було розроблено паспорт [10–12].

У напрямі інтеграції вищої освіти України у європейський і світовий освітній простір, крім введення нового переліку спеціальностей, у 2021 р. відбулась його гармонізація з Міжнародною стандартною класифікацією освіти. Так, шифр спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» відповідає коду 0322 «Library, information and archival studies» («Бібліотечна, інформаційна та архівна справа») Міжнародної стандартної класифікації освіти [13]. Ця спеціальність охоплює вивчення методів відбору, комплектування, організації та зберігання колекцій інформації, сприяння використанню інформації.

Освітні програми та кваліфікації спеціальності 0322 за основним змістом класифікують так:

архівознавство, документація, інформатика, бібліотекознавство, музеєзнавство, музеологія. Тобто, шифр вітчизняної спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» також має отримати код 0322. Реставрація та збереження художньої спадщини виключені з цієї сфери та включені в поле 0222 «Історія та археологія» [13].

Також шифр спеціальності 029 пов'язаний з кодом 0415 «Secretarial and office work» («Секретарська та офісна робота»). Ця спеціальність охоплює вивчення адміністративних процедур і практики, діловодства, канцелярських навичок, стенографії. Спеціалізовані секретарські програми (двомовні, медичні, юридичні, бухгалтерський облік тощо). Освітні програми та кваліфікації за основним змістом класифікують так: адміністративно-секретарські послуги, канцелярські програми, введення даних, програми секретаря з іноземної мови, навички роботи з клавіатурою, програми для юридичних секретарів, програми медичного секретаря, експлуатація оргтехніки, навчання портьє, секретарські програми,

стенографія.

Таблиця 1

Відповідність переліку спеціальностей 2011 та 2015 років (фрагмент)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
06 листопада 2015 року N 1151
(у редакції наказу Міністерства освіти і науки України
від 12 квітня 2016 року N 419)

Таблиця відповідності Переліку наукових спеціальностей (Перелік 2011) та Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Перелік 2015)

Перелік 2011			Перелік 2015	
Шифр	Галузь науки, група спеціальностей, спеціальність	Галузь науки, за якою присуджується науковий ступінь	Галузь знань	Спеціальність
26	КУЛЬТУРОЛОГІЯ			
26.00.05	Музеєзнавство. Пам'яткознавство	культурологія, історичні, мистецтвознавство	02 Культура і мистецтво	027 Музеєзнавство, пам'яткознавство
			03 Гуманітарні науки	032 Історія та археологія 034 Культурологія
26.00.06	Прикладна культурологія. Культурні практики	культурологія	02 Культура і мистецтво	028 Менеджмент соціокультурної діяльності
			03 Гуманітарні науки	034 Культурологія
27	СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ			
27.00.01	Теорія та історія соціальних комунікацій	соціальні комунікації	02 Культура і мистецтво	029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
27.00.02	Документознавство, архівознавство	соціальні комунікації, історичні	06 Журналістика	061 Журналістика
			02 Культура і мистецтво	029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
27.00.03	Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство	соціальні комунікації, історичні	06 Журналістика	061 Журналістика
			02 Культура і мистецтво	029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
			06 Журналістика	061 Журналістика

Таблиця 2

Проект нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (фрагмент)

Галузь знань		Спеціальність		Відповідна деталізована галузь за Міжнародною стандартною класифікацією освіти		Рівні освіти, на яких здійснюється підготовка*					
Шифр	Найменування	Код	Найменування	Код	Найменування	ФМБ	МБ	Б	М	ДФ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
C	Соціальні науки, журналістика та інформація	C1	Економіка	0311	Economics	+		+	+	+	
		C2	Політологія	0312	Political sciences and civics			+	+	+	
		C3	Міжнародні відносини	0312	Political sciences and civics			+	+	+	
		C4	Психологія	0313	Psychology			+	+	+	
		C5	Соціологія	0314	Sociology and cultural studies			+	+	+	
		C6	Культурологія	0314	Sociology and cultural studies			+	+	+	
		C7	Журналістика	0321	Journalism and reporting			+		+	+
		C8	Бібліотечна, музейна та архівна справа	0322	Library, information and archival studies	+		+	+	+	
D	Бізнес, управління та право	D1	Облік і оподаткування	0411	Accounting and taxation	+	+	+	+		
		D2	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	0412	Finance, banking and insurance	+	+	+	+	+	
		D3	Менеджмент та підприємництво	0413	Management and administration			+	+	+	
		D4	Публічне управління та адміністрування	0413	Management and administration				+	+	
		D5	Маркетинг	0414	Marketing and advertising			+	+	+	+
		D6	Торгівля	0416	Wholesale and retail sales			+	+	+	+
		D7	Секретарська та офісна справа, документознавство	0415	Secretarial and office work			+			
		D8	Право	0421	Law					+	+

Окремі програми або кваліфікації з використанням конкретного комп'ютерного програмного забезпечення виключено з цього поля і включено до детального поля 0611 «Використання комп'ютера». Також керування офісом виключено з цього поля та включено до поля 0413 «Управління та адміністрування» [13].

8 серпня 2023 р. для громадського обговорення на сайті Міністерства освіти і науки України опубліковано «Проект нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти». Згідно з ним спеціальність 029 поділяється на дві нові: С8 «Бібліотечна, музейна та архівна справа» у галузі С «Соціальні науки, журналістика та інформація» та D7 «Секретарська та офісна справа, документознавство» у галузі D «Бізнес, управління та право» [5] (табл. 2).

Перша спеціальність матиме такі рівні: фахова передвища освіта, на якому здобувається ступінь фахового молодшого бакалавра; перший

рівень вищої освіти, на якому здобувається ступінь бакалавра; другий рівень вищої освіти, на якому здобувається ступінь магістра; третій рівень вищої освіти, на якому здобувається ступінь доктора філософії. Друга матиме тільки рівень фахової передвищої освіти.

Сьогодні з переліком освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців в Україні, можна ознайомитись можна ознайомитись на сайті Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA» (vstup.osvita.ua) [4] (Рис. 2). Інформація, що розміщена на сайті отримана з Єдиної державної бази з питань освіти (ЄДЕБО) на підставі укладених договорів із Державним підприємством «Інфоресурс», що є розпорядником ЄДЕБО. На сайті розміщується інформація про всі діючі заклади вищої освіти в Україні, які здійснюють прийом абітурієнтів на навчання для здобуття ступеня молодшого спеціаліста, бакалавра або магістра.

The screenshot shows the search interface of the website 'Вступ.ОСВІТА.UA'. At the top, there are navigation links: 'Вступ.ОСВІТА.UA', 'ОСВІТА.UA', 'Все про вступ', 'Все про ЗНО', 'ЗНО-онлайн', and 'Рейтинги ВНЗ'. The main header includes 'Вступ.ОСВІТА.UA' and 'Закладки', 'Про сайт', 'Telegram'. Below the header, there are search filters: 'Магістр', '- Підстава вступу -', '- Форма навчання -', '- Region -', '- Галузь знань -', and 'Інформаційна, бібліотечна та архівна...'. A search bar contains the text 'Пошук ВНЗ за назвою'. Below the filters, a blue button labeled 'Пошук' shows 'Знайдено: 104 (спеціальності за 2023 рік)'. The main content area is a table with two columns: 'Спеціальність' and 'Складові конкурсного бала'. The first row shows the specialty '029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа' with details: 'Магістр / Бакалавр / АО 15 / Фіксована (пріор.)', 'Освітня програма: Документаційна та інформаційна підтримка управлінської діяльності', 'Факультет: Факультет інформаційних і прикладних технологій', 'Термін навчання: 15.09.2023 - 31.12.2024 (з 1-го курсу)', and '246. Донецький національний університет імені Василя Стуса'. The second column lists the components of the entrance exam: 1. 'Іноземна мова (англійська, німецька, французька або іспанська) (Іспит, бал_{min}=100, k=0.20)', 2. 'ТЗНК (Іспит, бал_{min}=100, k=0.20)', 3. 'Фаховий іспит (Фахове випробування, бал_{min}=100, k=0.60)', and 4. 'Мотиваційний лист (Конкурсний показник, k=0.00)'. A red button labeled 'Детальніше' is located to the right of the exam components.

Рис. 2. Скриншот сторінки сайту «Вступ.ОСВІТА.UA» [4]

Дослідивши вміст інформаційної системи станом на 24.07.2023, і узагальнивши інформацію, можна зазначити, що підготовка фахових молодших бакалаврів зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» здійснюється за освітніми програмами, зазначеними в табл. 3.

Вміст таблиці ілюструє, що 28 закладів освіти України мають освітні програми за одноіменною назвою спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», 13 – «Діловодство»,

і тільки 3 готують спеціалістів за освітньою програмою «Бібліотечна справа».

Молодших бакалаврів за спеціальністю 029 готують в Мукачівському державному університеті та Ізмаїльському державному гуманітарному університеті.

Підготовка бакалаврів зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» здійснюється за освітніми програмами, зазначеними в табл. 4.

Таблиця 3

Освітні програми зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр

Назва освітньої програми	Кількість закладів освіти
Бібліотечна справа	3
Діловодство	13
Діловодство та інформаційна діяльність	1
Документаційно-інформаційне забезпечення адміністративної та правової діяльності	1
Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	28
Інформаційна та архівна справа	1
Інформаційна та бібліотечна справа	2
Культура і мистецтво	1

Таблиця 4

Освітні програми зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», освітній ступінь – бакалавр

Назва освітньої програми	Кількість ЗВО
Архівістика та управління документацією	1
Диджитальні медіа	1
Документаційне забезпечення управління та інформаційно-аналітична діяльність	1
Документаційно-інформаційне забезпечення адміністративної і правової діяльності	1
Документно-інформаційний супровід кадрової роботи	1
Документознавство, керування документаційними процесами	1
Документознавство, менеджмент органів державної влади та місцевого самоврядування	3
Документознавство та інформаційна діяльність	12
Інтернет-журналістика та блогінг	1
Інформаційна аналітика та PR-діяльність	1
Інформаційна аналітика та зв'язки з громадськістю	1
Інформаційна аналітика та соціальні комунікації	1
Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	17
Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; Юридичне документознавство	1
Інформаційна та документаційна діяльність	1
Інформаційна діяльність	3
Інформаційна діяльність та медіакомунікації	1
Інформаційна справа та соціальні комунікації	1
Інформаційні технології, менеджмент веб-проектів	2
Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія	1
Медіа комунікації та діджитал продакшн	1
Менеджмент соціально-комунікаційних мереж, інтернет-маркетинг	3
Соціальні комунікації та інформаційна діяльність	1
Управління документаційними процесами та науково-технічний переклад;	1
Управління інформаційними комунікаціями	1
Управління інформаційно-аналітичною діяльністю та комунікації з громадськістю	1
Управління цифровою інформацією	1

Вміст таблиці ілюструє, що 17 ЗВО України мають освітні програми за однойменною назвою спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», 12 – «Документознавство та інформаційна діяльність». Серед сучасних освітніх програм варто виокремити: «Дигітальні медіа» (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара), «Інтернет-журналістика та блогінг», «Медіа комунікації та діджитал продакшн»

(Київський національний університет культури і мистецтв), «Управління цифровою інформацією» (Харківська державна академія культури).

Підготовка *magistrів* зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» здійснюється за освітніми програмами, зазначеними в Табл. 5.

**Освітні програми зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
освітній ступінь – магістр**

Назва освітньої програми	Кількість ЗВО
Документаційна та інформаційна підтримка управлінської діяльності	1
Документаційне забезпечення управління та інформаційна діяльність	1
Документаційно-інформаційне забезпечення адміністративної і правової діяльності	1
Документознавство та інформаційна діяльність	10
Інформаційна аналітика та комунікативний менеджмент	1
Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	10
Інформаційна діяльність	1
Інформаційна діяльність та документаційне забезпечення управління	1
Інформаційна, документно-аналітична діяльність	1
Інформаційне документопорядження	1
Інформаційний інжиніринг та соціальні комунікації	1
Інформаційно-документна та бібліотечна діяльність	1
Керування документаційними процесами та розвиток цифрової громади	1
Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія	1
Консолідована інформація	1
Управління інформаційно-комунікаційною діяльністю	1

Вміст таблиці ілюструє, що освітню програму «Документознавство та інформаційна діяльність» мають 10 ЗВО України, «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» – теж 10, решта – їхні варіації. Серед осучаснених освітніх програм варто виокремити: «Інформаційний інжиніринг та соціальні комунікації» (Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу), «Керування документаційними процесами та розвиток цифрової громади» (Маріупольський державний університет).

Аналіз вступної кампанії 2023 р. засвідчив відсутність освітніх програм, пов'язаних з наданням бібліотечної освіти, що ґрунтується на використанні сучасних цифрових технологій. Навіть Рівненський державний гуманітарний університет, в якому на бакалаврському і магістерському рівнях реалізується освітня програма «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія», надає класичну бібліотечну освіту.

Основні тенденції та проблеми розвитку системи вищої освіти в Україні детально викладено в «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» (далі «Стратегія розвитку вищої освіти...»), схваленої розпорядженням КМУ від 23.02.2022 р. № 286-р. Серед ідентифікованих проблем зазначено «розрив між системою вищої освіти та ринком праці, дисбаланс попиту і пропонування інноваційних спеціальностей, відсутність механізмів зворотного зв'язку між роботодавцями і закладами вищої освіти» [9]. Світовими трендами майбутнього є міждисциплінарність (мультидисциплінарність) освітніх і дослідницьких програм. В «Стратегії розвитку вищої освіти...» названо тенденції, що відбуватимуться до 2030 року. Це, – впровадження концепції Індустрії 4.0,

роботизація, розвиток ІТ-технологій. Затребуваними будуть фахівці, здатні проектувати, впроваджувати нові технології з урахуванням нових викликів, а також професії, пов'язані з ІТ-технологіями і даними. Проте, «професії, пов'язані із збереженням здоров'я, освітою, творчістю, наданням індивідуальних послуг, залишаться актуальними, оскільки не зможуть бути замінені автоматизованими системами навіть з використанням штучного інтелекту». Відповідно до вказаних тенденцій, ЗВО будуть змушені пропонувати більш актуальні, доступні та гнучкі освітні програми. Перелік освітніх програм, представлених на сайті Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA» засвідчив наявність деяких з них.

Як уже вказувалося вище, на виконання «Стратегії розвитку бібліотечної справи...» передбачалося розробити пропозиції щодо оновлення розділів національних класифікаторів України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» та ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності». Кабінет Міністрів України створив Міжвідомчу робочу групу з питань реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» (постанова КМУ від 12.07.2022 № 781) [7]. Основним завданням робочої групи є розроблення концепції реформування національного класифікатора України «Класифікатор професій» з метою гармонізації його з міжнародними стандартами класифікації занять, професій, професійних кваліфікацій, освіти та приведення його у відповідність із Міжнародною стандартною класифікацією занять ISCO-08. Щодо другого національного класифікатора, то у ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності» відсутні сучасні професії, як от бізнес-аналітик з ІТ сфери, фрілансер, SMM-спеціаліст,

інтернет-маркетолог. Проте, можна використовувати суміжні коди, наприклад, 62.02 «Консультавання з питань інформатизації», 73.12 «Посередництво у розміщенні реклами» або 63.9 «Інші інформаційні послуги». Введення нових назв професій і видів економічної діяльності на часі. Можливо, і професія «цифровий бібліотекар» з'явиться в оновленому «Класифікаторі професій».

Згідно з дослідженнями Українського католицького університету, цифровізація призведе як до появи нових робочих місць, так і до істотної трансформації наявних, зокрема, бібліотекарів за різними напрямками діяльності. Так, бібліотека 2030 року буде структурно поєднувати елементи музеїв, театрів, парків і шкіл. Бібліотекарі володітимуть не лише традиційними для професії навичками, але й навичками консультування з гуманітарних та соціальних проблем і координування локальних проєктів.

До прикладу, у США цифровий бібліотекар – це архіваріус, відповідальний за відбір, придбання, організацію, доступність і збереження цифрової бібліотеки. Цифрова бібліотека існує в багатьох різноманітних варіантах: від місцевої публічної онлайн-бібліотеки до великої колекції генеалогічних записів. Ці нові цифрові бібліотеки забезпечують публічний доступ до матеріалів і колекцій. Цифровий бібліотекар контролює всі аспекти управління бібліотекою або веб-сайтом колекції. Наявні такі спеціалізації як бібліотекар цифрових послуг, цифрових колекцій, цифрових медіа, з генеалогії та ін.

Висновки. Розглянуто деякі аспекти

реалізації Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» та «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», що засвідчило прагнення України до світових освітніх трендів майбутнього. Проте, відбувається цей процес доволі повільно.

Проаналізовано і узагальнено інформацію щодо освітніх програм спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», розміщених на сайті Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА. UA». З переліку освітніх програм видно, що тільки окремі ЗВО розробляють освітні програми, спрямовані на отримання сучасних професій, але вони не пов'язані з наданням сучасної бібліотечної освіти. Вміст освітніх програм повинен чітко відображати нагальні потреби бібліотек України.

Крім того, трансформація бібліотечної освіти відбувається в умовах цифровізації інформаційної діяльності й має відповідати реальним змінам в бібліотечно-інформаційному комплексі. Кабінетом Міністрів України створено Міжвідомчу робочу групу з питань реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» з метою гармонізації його з міжнародними стандартами класифікації занять, професій, професійних кваліфікацій, освіти та приведення його у відповідність із Міжнародною стандартною класифікацією занять ISCO-08. Також, потребує перегляду національний класифікатор ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності», адже у ньому відсутні назви сучасних видів економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (бакалавр) : стандарт вищої освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/029-Inform.bibliot.ta.arkh.spr-bakalavr.28.07.pdf> (дата звернення: 20.08.2023).
2. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (магістр) : стандарт вищої освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiy-na-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> (дата звернення: 20.08.2023).
3. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (доктор філософії) : стандарт вищої освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/12/24/029-Inform.bibl.arkhiv.sprava-dokt.filos.pdf> (дата звернення: 20.08.2023).
4. Вступ.ОСВІТА.UA : сайт. 2023. URL: <https://vstup.osvita.ua/> (дата звернення: 20.08.2023).
5. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти / М-во освіти і науки України. Київ, 2023. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/08/08/NO-proyekt.post.KMU-perelik.haluz.znan.i.spetsial.VO.08.08.2023.pdf> (дата звернення: 20.08.2023).
6. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 : наказ М-ва освіти і науки України від 06.11.2015 № 1151 // Офіційний вісник України. 2015. № 96. С. 3311.
7. Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» : постанова КМУ від 12.07.2022 № 781. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennia-mizhvidomchoi-robochoi-hrupy-z-pytan-reformuvannia-s781-120722> (дата звернення: 20.08.2023).

8. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» : схвалено розпорядженням КМУ від 23.04.2013 № 219-р. // Офіційний вісник України. 2016. № 26. Ст. 1047.
9. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : схвалено розпорядженням КМУ від 23.02.2022 № 286-р. // Офіційний вісник України. 2022. № 33. Ст. 280.
10. Україна. Вища атестац. коміс. Паспорт спеціальності 27.00.01 – теорія й історія соціальних комунікацій // Бюл. Вищ. атестац. коміс. України. 2007. № 2. С. 12-13.
11. Україна. Вища атестац. коміс. Паспорт спеціальності 27.00.02 – документознавство, архівознавство // Бюл. Вищ. атестац. коміс. України. 2007. № 2. С. 13.
12. Україна. Вища атестац. коміс. Паспорт спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство // Бюл. Вищ. атестац. коміс. України. 2007. № 2. С. 14-15.
13. International standard classification of education. Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. Montreal, 2015. URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf> (дата звернення: 20.08.2023).

References

1. 029 “Information, library and archival affairs” (bachelor's degree): Standard of higher education of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/029-Inform.bibliot.ta.arkh.spr-bakalavr.28.07.pdf> [in Ukrainian].
2. 029 “Information, library and archival affairs” (master's degree): Standard of higher education of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> [in Ukrainian].
3. 029 “Information, library and archival affairs” (Doctor of Philosophy): Standard of higher education of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/12/24/029-Inform.bibl.arkhiv.sprava-dokt.filos.pdf> [in Ukrainian].
4. Vstup.OSVITA.UA: website (2023). URL: <https://vstup.osvita.ua/> [in Ukrainian].
5. List of fields of knowledge and specialities in which higher education applicants are trained. (2023). Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/08/08/HO-proyekt.post.KMU-perelik.haluz.znan.i.spetsial.VO.08.08.2023.pdf> [in Ukrainian].
6. On the specifics of the introduction of the list of fields of knowledge and specialities for which higher education applicants are trained, approved by Resolution No. 266 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 29, 2015: order № 1151. Official Gazette of Ukraine, 96, 3311 [in Ukrainian].
7. On the formation of the Interdepartmental Working Group on Reforming the National Classifier of Ukraine DK 003:2010 «Profession Classifier»: resolution № 781. (2022). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennia-mizhvidomchoi-roboty-z-pytan-reformuvannia-s781-120722> [in Ukrainian].
8. Library business development strategy for the period until 2025 «Qualitative changes in libraries to ensure sustainable development of Ukraine»: approved by order № 219-р. (2013). Official Gazette of Ukraine, 26, 1047 [in Ukrainian].
9. Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022-2032: approved by order № 286-р. (2022). Official Gazette of Ukraine, 33, 280 [in Ukrainian].
10. Ukraine. (2007). Higher Attestation Commission. Passport of speciality 27.00.01 – Theory and History of Social Communications. Bulletin of the Higher Attestation Commission of Ukraine, 2, 12-13 [in Ukrainian].
11. Ukraine. (2007). Higher Attestation Commission. Passport of specialty 27.00.02 – document studies, archival studies. Bulletin of the Higher Attestation Commission, 2, 13 [in Ukrainian].
12. Ukraine. (2007). Higher Attestation Commission. Specialty passport 27.00.03 – book studies, library studies, bibliographic studies. Bulletin of the Higher Attestation Commission, 2, 14-15 [in Ukrainian].
13. International standard classification of education. Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions (2015). Retrieved from: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf> [in English].

*Стаття надійшла до редакції 27.09.2023
Отримано після доопрацювання 02.11.2023
Прийнято до друку 10.11.2023*